

VŠEOBECNÉ TECHNICKÉ INFORMACE

Elektromagnety jsou zhotoveny a zkoušeny podle norem PN 35 3632; DIN VDE 0580.

Elektromagnety jsou označeny typovým štítkem s uvedením napájecího napětí, typu napájení (stejnoseměrné – DC, střídavé – AC), relativního zatěživatele a dalších upřesňujících hodnot (viz výklad technických pojmů).

SKUPINY ELEKTROMAGNETŮ

• Ovládací elektromagnet

Ovládací elektromagnet je elektrický přístroj určený k vykonávání omezeného přímočarého nebo rotačního pohybu.

Tento typ přístroje se skládá z následujících hlavních dílů:

a) těleso magnetu

Těleso elektromagnetického přístroje je součástí magnetického obvodu k vedení magnetického toku. Může být ve tvaru válce nebo hranolu, a to buď s úplně uzavřeným magnetickým obvodem (zejména válcové provedení) nebo neúplně uzavřeným magnetickým obvodem (např. „jákové“ provedení elektromagnetů typu EMSA).

b) budící vinutí

Budící vinutí elektromagnetického přístroje slouží k vytvoření magnetického pole.

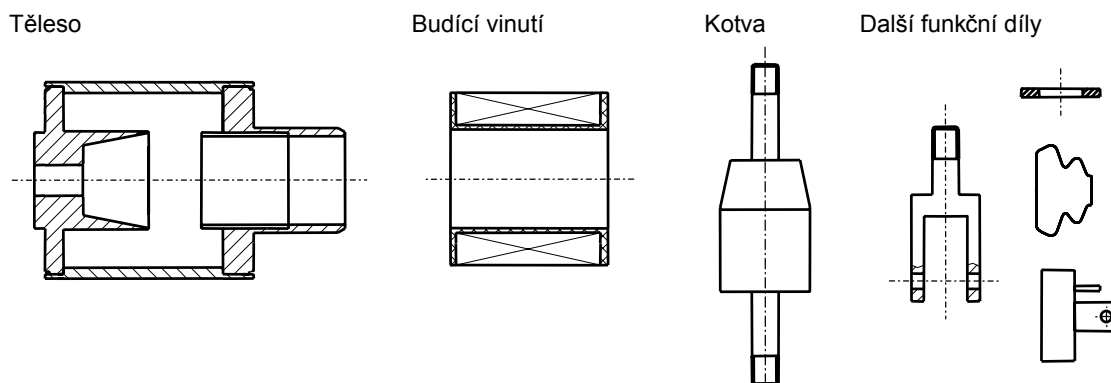
c) kotva

Kotva elektromagnetického přístroje je magneticky vodivá část, která se pohybuje nebo je přidržována působením magnetického pole.

Všechny ovládací elektromagnety mají zabudovanou kotvu.

d) další funkční díly

Jsou to díly, které dovybavují elektrický přístroj. Jedná se o konektor, svorkovnici, prachovky, permanentní magnety, pružiny, atd.

Obr. 1 Hlavní části ovládacího elektromagnetu

Ovládací elektromagnety můžeme rozdělit na dvě skupiny:

zdvihový elektromagnet

otočný elektromagnet

• Zdvihový elektromagnet stejnosměrný

Zdvihový elektromagnet stejnosměrný je přístroj, u něhož dochází k přímočarému pohybu kotvy působením magnetického pole vytvořeného budícím vinutím. Zdvihový elektromagnet může být doplněn permanentními magnety, které napomáhají přitahu a drží kotvu při do sedu bez napájení (příkonu).

• Zdvihový elektromagnet střídavý

Zdvihový elektromagnet střídavý pracuje na stejném principu jako stejnosměrný, pouze se odlišuje konstrukcí. V praxi jsou nejvíce rozšířeny střídavé elektromagnety skládané z elektrotechnických plechů (elektromagnety typu EVJ, EZR).

Tento typ elektromagnetu se skládá z jádra, kotvy a cívk.

Jádro je pevná část elektromagnetu. Skládá se z elektrotechnických plechů snýtovaných ve svazek. Pro zvětšení přídržné síly je jádro opatřeno závitem nakrátko.

Kotva je pohyblivá část elektromagnetu. Skládá se rovněž z elektrotechnických plechů snýťovaných ve svazek. Pro tažnou funkci je opatřena otvory pro uchycení zátěže.

Cívky napájené střídavým napětím se konstrukčním provedením neliší od stejnosměrných a dělí se na dvě podskupiny:

- a) cívky s volnými vývody a pájecími očky
- b) cívky zastříknuté izolační hmotou s konektorem nebo s plochými násuvnými spoji.

Poznámka: V případě potřeby lze zdvih omezit jen do výchozí polohy kotvy. U střídavých elektromagnetů musí být umožněno dosednutí kotvy na jádro, jinak hrozí přehřátí vinutí a zničení cívky.

● **Otočný elektromagnet**

Otočný elektromagnet je přístroj, u něhož se rotační pohyb ve vymezeném úhlu vyvolává působením magnetického pole vytvořeného budícím vinutím.

● **Proporcionální elektromagnet**

Zvláštní formou ovládacích elektromagnetů je proporcionální elektromagnet s charakteristikou „magnetická síla – zdvih“ uzpůsobenou v pracovní oblasti, kdy při konstantním vychýlení je magnetická síla téměř úměrná k budícímu proudu.

● **Elektromagnet ventilu**

Elektromagnet ventilu je ovládací přístroj, který svojí konstrukcí a technickými parametry umožňuje ovládání ventilů na plynná nebo kapalná média.

● **Spínací elektromagnet ventilu**

Spínací elektromagnet ventilu je přístroj, který na základě svých konstrukčně určených technických poloh otevírá nebo zavírá ventil.

● **Proporcionální elektromagnet ventilu**

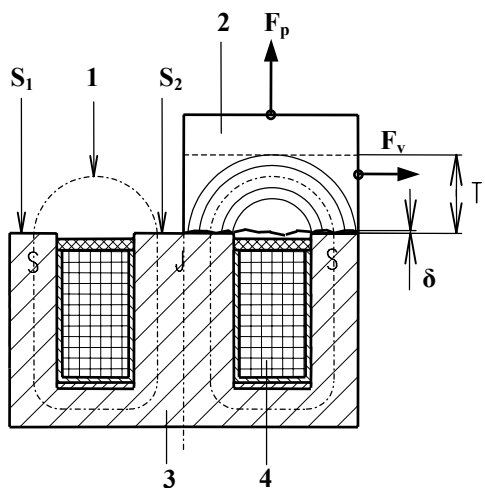
Proporcionální elektromagnet ventilu je přístroj, u něhož je síla úměrná budícímu proudu, aby bylo možné nepřetržitě nastavovat průtok nebo tlak média, který je řízen ventilem. K nastavení proudu protékajícím budící cívkou slouží elektronická řídicí jednotka.

Elektromagnety ventilů se na základě konstrukčního principu dělí na:

- s kotvou obklopenou médiem
- s kotvou bez obklopujícího média.

● **PŘÍDRŽNÝ ELEKTROMAGNET**

Přídržný elektromagnet je elektromagnetický přístroj určený pro pevné uchycování feromagnetických předmětů. Tento přístroj lze použít i jako ovládací elektromagnet s malým zdvihem, ale velkou přídržnou silou. Elektromagnet může být doplněn permanentními magnety. Potom přídržný elektromagnet pracuje inverzně (bez el. proudu drží – vybuzeje přídržnou sílu, při napájení odpadá feromagnetický předmět – přídržná síla zaniká).

- 1 .....otevřený magnetický obvod
- S₁/S₂ ...magnetické přídržné plochy
- 2 .....feromagnetický materiál (kotva)
- 3..... těleso magnetu
- 4 .....budící vinutí
- S, J ... magnetické póly
- δ ..... vzduchová mezera
- F_p ..... přídržná síla
- F_v .....posuvná síla
- T .....optimální tloušťka kotvy

Obr. 2 Řez přídržného elektromagnetu s kotvou

Každý přídržný elektromagnet je vyroben tak, že na přídržné ploše vzniká magnetické pole mezi severním a jižním pólem. Magnetický obvod je na straně přídržné plochy otevřený. Po přiložení feromagnetické desky (kotvy) se změní původně otevřený magnetický obvod na uzavřený a značně se zvýší hodnota magnetického toku φ. Největší magnetický tok vzniká při úplně dosednuté kotvě na přídržnou plochu elektromagnetu.

Na vytvoření přídržné síly negativně působí tyto vlivy:

- a) nežádoucí materiálové příměsi v tělese elektromagnetu i kotvě (prvky uhlík, chrom, nikl mangan, molybden, měď atd. zmenšují magnetickou vodivost, přídržnou sílu).
- b) drsnost vzájemných přídržných ploch (čím větší drsnost, tím více se zmenšuje magnetická vodivost, přídržná síla).
- c) vzduchová mezera δ (také má vliv rovinnost obou přídržných ploch), čím větší (horší rovinnost), tím menší magnetická vodivost, přídržná síla.

Poznámka:

Pro běžnou úvahu a opracování materiálu kotvy s drsností povrchu $R_a \cong 3,2$ lze uvažovat pro posuvnou sílu F_V se vztahem:

$$F_V = \frac{F_P}{4}$$

Posuvná síla je značně závislá na koeficientu smykového tření.

ROZDĚLENÍ ELEKTROMAGNETŮ PODLE NAPÁJECÍHO NAPĚTÍ

● Stejnoseměrné elektromagnety

Označení DC, v praxi nejvíce používané elektromagnety.

Mají zejména výhodu oproti střídavým:

- kotva nemusí dosednout do koncové polohy (pozvolný nárůst proudu, který nepřekročí jmenovitou hodnotu při napájení U_N)
- hustota spínání je omezena pouze rychlostí přitahu a odpadu
- při nedostatečném dosedu kotvy nedochází k vibracím

Nevýhodou je zejména pomalejší přitah a odpad a menší záťahová síla oproti střídavým elektromagnetům.

Pokud jsou stejnosměrné elektromagnety vybaveny vestavěným usměrňovačem (v napájecím konektoru, popř. přímo ve vinutí), jsou uzpůsobeny pro střídavé napájení, ale vlastnostmi jsou elektromagnety stejnosměrnými.

● Střídavé elektromagnety

Označení AC

- Výhodný rychlejší přitah, než u stejnosměrných elektromagnetů
- Mají uzpůsobený magnetický obvod pro střídavý magnetický tok.
- Kotva musí dosedat do koncové polohy (záťahový proud je mnohonásobně větší než jmenovitý proud)
- Hustota spínání je omezena rychlostí přitahu a odpadu a max. dovoleným oteplením (vliv vyššího záťahového proudu)
- Při nedostatečném dosedu kotvy dochází k vibracím.

VÝKLAD TECHNICKÝCH POJMŮ

● Tahová síla (dále jen tah) - F [N]

Tahem elektromagnetu se rozumí magnetická síla vyvíjená elektromagnetem při přímočarém pohybu kotvy, která působí ve směru pohybu kotvy, závisí na poloze kotvy a nezávisí na pracovní poloze elektromagnetu. Uvedené tahové síly jsou standardně pro jmenovité napětí 24V. Pro napětí jiná (zejména větší), mohou být hodnoty těchto sil až o 30% nižší než při $U_N = 24V$.

● Jmenovitý tah - F_N [N]

Udává minimální zaručenou hodnotu tahu při jmenovitém zdvihu vztaženou k provozně teplému stavu elektromagnetu a minimální hodnotě napájecího napětí. Velmi často se udává u stejnosměrných elektromagnetů pro konkrétní násobek jmenovitého proudu (např. $0,7 \times I_N$).

● Přídržná síla - F_p [N]

Přídržná síla u zdvihových elektromagnetů je magnetická síla při dosažení koncové polohy zdvihu. U přídržných elektromagnetů je to odtrhová síla (v axiálním směru) při dosedu kotvy na pracovní plochu elektromagnetu.

● Výchozí poloha kotvy

Předpokládaná poloha kotvy před začátkem jejího pohybu.

● Nosná poloha kotvy

Předpokládaná poloha kotvy po ukončení jejího pohybu.

- **Zdvih kotvy - s [mm]**

Vyjadřuje dráhu kotvy z výchozí polohy do nosné, měřená délkou posunu nebo úhlem otočení.

- **Jmenovitý zdvih kotvy - s_N [mm]**

Vyjadřuje maximální hodnotu zdvihu kotvy, která odpovídá jmenovitému tahu.

- **Celkový zdvih - s_C [mm]**

Celkový zdvih elektromagnetu udává max. dráhu mezi maximální výchozí polohou a nosnou polohou kotvy.

- **Jmenovitá práce - [Ncm]**

Součin jmenovitého tahu a jmenovitého zdvihu kotvy.

- **Jmenovité napětí - U_N [V]**

Jmenovité napětí U_N je napájecí napětí u napěťových přístrojů přiřazené přístroji výrobcem, který tímto přístroj označuje nebo identifikuje.

- **Zátahový proud střídavého elektromagnetu - I_Z [A]**

Vyjadřuje efektivní hodnotu proudu, který protéká vinutím elektromagnetu s kotvou drženou ve výchozí poloze po ukončení přechodného děje při jmenovitém napětí, kmitočtu a studeném stavu (obvykle stav odpovídající teplotě elektromagnetu 20 °C).

- **Jmenovitý proud - I_N [A]**

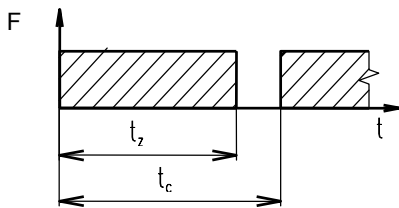
Vyjadřuje hodnotu proudu protékajícího vinutím cívky elektromagnetu ve studeném stavu, při jmenovitém napětí a u střídavých elektromagnetů ještě při jmenovitém kmitočtu v nosné poloze kotvy.

- **Jmenovitý příkon - P_N [W]**

Součin jmenovitého napětí a jmenovitého proudu. Pokud není uvedeno jinak, tak hodnota je vztažena k teplotě okolí 20 °C a nulovému oteplení.

- **Relativní zatěživatel - RZ [%]**

Relativní zatěživatel je dán vzorcem: $RZ = \frac{t_z}{t_c} \cdot 100$

t_z .... doba, po kterou je elektromagnet zapnut během jednoho cyklu

t_c .... doba jednoho pracovního cyklu

Obecně se dá uvažovat, že doba jednoho pracovního cyklu by neměla překročit 300 s (5 minut), to potom znamená:

max. doba t _z =	40 % RZ max. 120 s
	25 % RZ max. 75 s
	15 % RZ max. 45 s
	5 % RZ max. 15 s

- **Hustota spínání h [-/h]**

Vyjadřuje počet sepnutí, které elektromagnet vykoná za 1 hodinu.

Hustota spínání určuje dobu jednoho pracovního cyklu:

$$t_c = \frac{3600}{h} [s]$$

Příklad: elektromagnet navržený pro hustotu spínání 1 000 sep./hod má dobu jednoho cyklu:

$$t_c = \frac{3600}{1000} = 3,6s$$

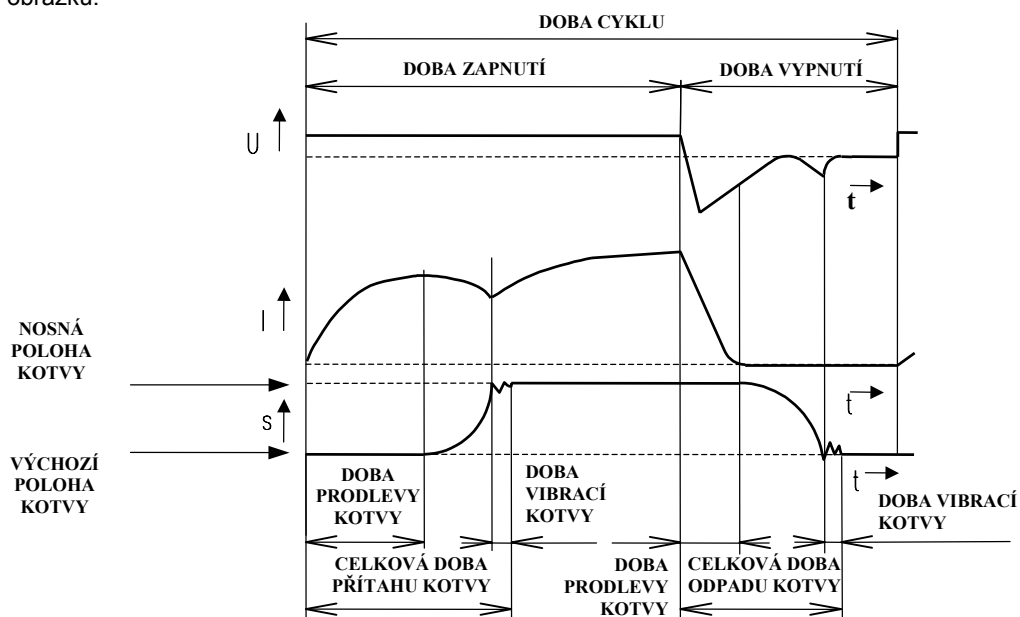
Pokud není uvedeno jinak a doba cyklu je větší než 300 s (5 minut), je zatížení považováno za trvalé (RZ 100 %).

- **Maximální hustota spínání - h_{MAX} [-/h]**

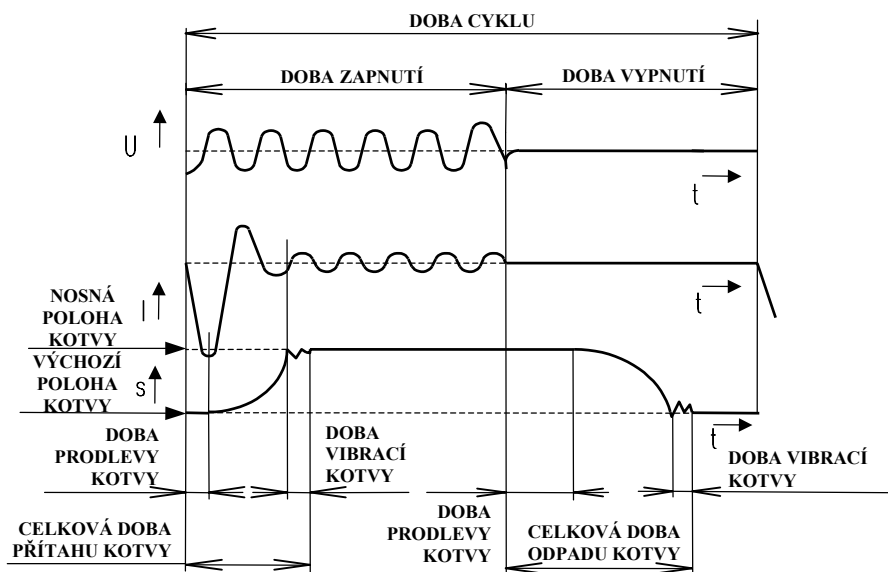
Max. hustotou spínání se rozumí max. počet sepnutí, který elektromagnet může zvládnout za hodinu, přičemž omezujícími faktory jsou doby přitahu a odpadu kotvy a u střídavých elektromagnetů dále oteplení v důsledku zvýšeného záťahového proudu.

• **Přechodné děje při zapnutí a vypnutí elektromagnetů**

Při zapnutí a vypnutí stejnosměrných a střídavých elektromagnetů dochází k přechodným dějům a definice pojmů je zřejmá z následujících obrázků:

Obr. 3 Schématické znázornění zapínací a vypínací charakteristiky stejnosměrného elektromagnetu

Obr. 4 Schématické znázornění zapínací a vypínací charakteristiky střídavého elektromagnetu

• **Celková doba přitahu (odpadu) kotvy - [ms]**

Vyjadřuje součet doby prodlevy, přitahu (odpadu) a vibrační kotvy. Je závislá na velikosti zátěže a pokud není uvedeno

jinak, udává se pro zátěž odpovídající $\frac{2}{3} F_N$.

• **Doba přitahu kotvy - [ms]**

Vyjadřuje dobu od začátku pohybu kotvy z výchozí polohy do nosné pod vlivem vnitřní magnetické síly.

• **Doba odpadu kotvy - [ms]**

Vyjadřuje dobu od začátku pohybu kotvy z nosné do výchozí pod vlivem vnějších sil.

● **Doba prodlevy kotvy - [ms]**

Vyjadřuje dobu od okamžiku zapnutí nebo vypnutí napájecího napětí do začátku pohybu kotvy.

● **Doba vibrace kotvy - [ms]**

Vyjadřuje dobu, během které může kotva vibrovat do úplného zastavení vibrací po příchodu do nosné nebo výchozí polohy v důsledku mechanických vlivů.

● **Časová konstanta - τ [ms]**

Je definována vzorcem $\tau = \frac{L_M}{R_M}$ L_M ..... indukčnost cívky elektromagnetu

R_M .....ohmický odpor cívky elektromagnetu

Časová konstanta je rozdílná se zdvihem kotvy a udává se pro výchozí a nosnou polohu kotvy elektromagnetu.

● **Jmenovité provozní podmínky**

Elektromagnetické přístroje jsou konstruovány tak, aby byla zajištěna stanovená funkce a bezpečnost za následujících podmínek:

- rozsah napětí v rozsahu +6 %; -10 % jmenovitého napětí podle DIN IEC 38, přičemž jiné rozsahy jmenovitého napětí vyžadují dohodu mezi výrobcem a uživatelem;
- rozsah frekvence ± 1 % jmenovité frekvence;
- instalovaná výška do 1 000 m nad mořem (pro výšky větší než 1 000 m nad mořem se ztíží podmínky chlazení, ale instalace je možná);
- teplota okolí od - 5 °C do + 40 °C, v denním průměru max. + 35 °C;
- rel. vlhkost vzduchu do 50% při 40°C, vyšší hodnoty vlhkosti vzduchu při nízkých teplotách, např. 90% při + 20 °C;
- okolní vzduch nesmí být nadměrně znečištěn prachem, kouřem, agresivními plyny a parami nebo obsahem solí.

Odlišnosti od jmenovitých provozních podmínek jsou uvedeny v katalogových listech jednotlivých elektromagnetů.

● **Mechanická životnost - [-]**

Mechanická životnost elektromagnetu udává počet cyklů, po který musí elektromagnet minimálně pracovat, aniž by došlo k poruše. Zaručená životnost je vztažena k pracovní poloze, přičemž musí být dodržena požadovaná údržba.

Poznámka: u většiny elektromagnetů není nutná údržba.

● **Požadavky kladené na izolanty (tepelné třídy)**

Přiřazení izolantů do tepelných tříd se provádí podle IEC 85 (VDE 031 část 1; ČSN 33 0250).

Pro mezní teplotu izolantů používaných pro vinutí a dalších částí elektromagnetických přístrojů (např. kostra cívky, vývodní kabely) platí hodnoty uvedené v tabulce, sloupec 2.

Při provozu s maximálně přípustným napětím nesmí být tyto hodnoty překročeny o více než 10 K.

1	2	3
TEPELNÁ TŘÍDA	MEZNÍ TEPLOTA °C	MEZNÍ OTEPLENÍ K
Y	90	50
A	105	65
E	120	80
B	130	90
F	155	115
H	180	140
200	200	160
220	220	180
250	250	210

Pro mezní oteplení platí hodnoty v tabulce, sloupec 3. Mezní oteplení se zjišťuje z mezní teploty, od níž se odečte teplota 40 °C.(Platí pro max. teplotu okolí +40 °C)

● **Teplota okolí - [°C]**

Udávají se přípustné hranice teploty okolí prostředí, ve kterých výrobek bezpečně pracuje a současně je zajištěna předepsaná životnost elektromagnetu.

● **Krytí – přístroj, elektrický přívod (IP)**

O stupních ochrany krytem (krytí) pojednává podrobně norma ČSN EN 60 529. Značí se značkou IP.

Pokud je rozdílné krytí přístroje a elektrického přívodu, uvádí se oba kódy.

Např. Elektromagnet s krytím přístroj/el. přívod IP 65/00 – přístroj je opatřen prachovkami, elektrický přívod realizovaný kabelem (popř. volnými vývody) - při utěsnění konce kabelu ke zdroji vhodnou vývodkou lze krytí přívodu zvýšit až na krytí přístroje.

Pro orientaci zkráceně uvádíme prvky IP kódu a jejich význam:

Označení kódu	IP	-	-
První charakteristická číslice		Před vniknutím pevných cizích těles	Před dotykem nebezpečných částí
	0	nechráněno	nechráněno
	1	o průměru ≥ 50 mm	hřbetem ruky
	2	o průměru $\geq 12,5$ mm	prstem
	3	o průměru $\geq 2,5$ mm	nástrojem
	4	o průměru $\geq 1,0$ mm	drátem
	5	chráněno před prachem	drátem
	6	prachotěsné	drátem
Druhá charakteristická číslice		Proti vniknutí vody s nebezpečnými účinky	
	0	nechráněno	-
	1	svisle kapající	
	2	kapající (ve sklonu 15 °)	
	3	kropení (déšť)	
	4	stékající	
	5	tryskající	
	6	intenzívně tryskající	
	7	ponoření dočasné	
	8	ponoření trvalé	

● **Statická tahová charakteristika**

$$F = f(s) \quad \text{při } I = \text{konst.}$$

$$M = f(\alpha) \quad \text{při } I = \text{konst. (platí pro otočné elektromagnety)}$$

Udává závislost tahové síly nebo točivého momentu na poloze kotvy při konstantní hodnotě proudu.

Pokud není uvedeno jinak, udávají se statické tahové charakteristiky pro hodnotu konstantního proudu odpovídající hodnotě 90 % jmenovitého napětí a provozně teplému stavu elektromagnetického přístroje.

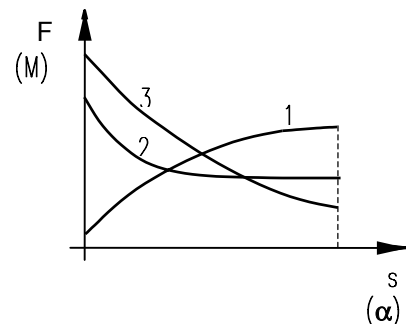
Charakteristika: „**Tahová síla - zdvih**“ (platí pro elektromagnety s přímočarým pohybem).

„**Točivý moment – úhel pootočení**“ (platí pro otočné elektromagnety).

Ve směru k nosné poloze kotvy se rozlišují tři typické charakteristické křivky:

- 1.....klesající charakteristika
- 2.....konstantní charakteristika
- 3.....rostoucí charakteristika

M; α ... platí pro otočné elektromagnety

● **Proudová charakteristika**

$$F = f(I) \quad \text{při } s = \text{konst.}$$

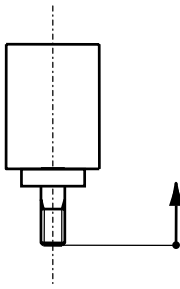
$$M = f(I) \quad \text{při } \alpha = \text{konst. (platí pro otočné elektromagnety)}$$

Udává závislost tahové síly nebo točivého momentu na měnícím se proudu při konstantní poloze kotvy.

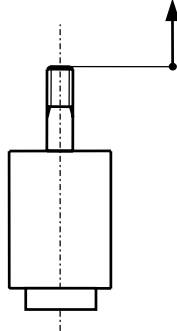
● **Provedení zdvihového elektromagnetu**

Podle působení síly F (směr šipky) rozeznáváme tato provedení:

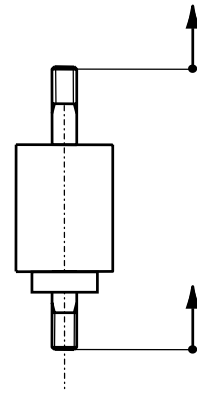
a) tažné provedení

b) tlačné provedení

c) tažné a tlačné provedení

• **Provedení elektromagnetů s pružinou**

Některé typy ovládacích elektromagnetů mají zabudovanou pružinu sloužící k vracení kotvy, popř. zátěže do výchozí polohy. V katalogových listech je uvedena charakteristika pružiny, případně tlak pružiny ve výchozí poloze.

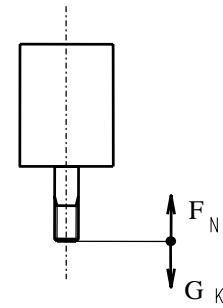
• **Užitečný tah**

Hodnota užitečného tahu je velmi důležitá pro volbu typové velikosti elektromagnetu a je přímo závislá na pracovní poloze elektromagnetu:

a) Tíha kotvy G_K působí proti tažné síle F_N

$$\text{Užitečný tah} = F_N - G_K$$

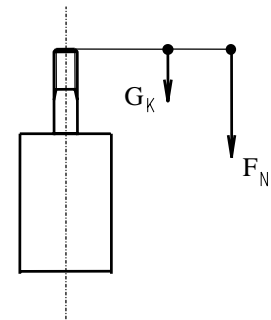
V této pracovní poloze vykazuje elektromagnet největší životnost.

b) Tíha kotvy G_K působí ve směru tažné síly F_N

$$\text{Užitečný tah} = F_N + G_K$$

V této pracovní poloze se životnost poněkud snižuje.

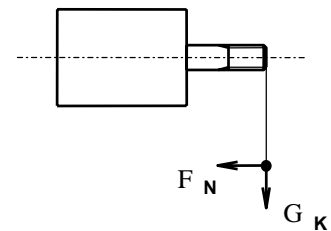

c) Tíha kotvy G_K působí kolmo na tažnou sílu F_N

$$\text{Užitečný tah} = F_N - f \cdot G_K$$

kde f je koeficient posuvného tření (obvykle $f = 0,2$)

V této pracovní poloze je vykazována nejmenší životnost.

OCHRANNÉ OPATŘENÍ PROTI PŘEPĚTÍ

Indukčnost cívky u elektromagnetických přístrojů se nepříznivě projeví při jejich vypínání vznikem přepětí, které může značně namáhat izolaci vinutí. Zvláště nepříznivě se projevuje u větších typových velikostí, vyšším napájecím napětí a vyšší hodnotě relativního zatěživatele. Ze zjištěných hodnot z praxe se může vytvořit při vypínání elektromagnetických přístrojů přepětí na cívce až 30-ti násobné hodnoty jmenovitého napájecího napětí. Podle normy DIN VDE 0580 čl. 3.6 je nutné chránit elektromagnetické přístroje vůči účinkům přepětí při překročení těchto hodnot:

Napětí vodič – země U _{ef} [V] až do:	Max. dovolené přepětí (které se nesmí překročit) [V]
50	500
100	800
150	1 500
300	2 500
600	4 000
1 000	6 000

Pokud není uvedeno v katalogových listech (popřípadě ve schéma zapojení) jinak, jsou elektromagnety dodávány bez ochrany proti přepětí. V těchto případech je ponechán výběr, výpočet a realizace typu na uživateli.

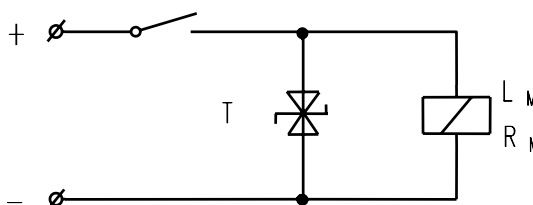
Na vznik přepětí má vliv indukčnost cívky (s rostoucí indukčností přepětí roste), rychlost a způsob odpojení (nejvíce se přepětí zvýší u elektronicky odpinaných přístrojů – mžikové odpojení, pokud obvod neobsahuje ochranný prvek proti přepětí).

Ochrana proti přepětí je možno vytvořit použitím různých způsobů zapojení prvků.

V praxi se osvědčily dva způsoby ochrany proti přepětí:

a) Ochrana proti přepětí s tranzilem

R_M ohmický odpor cívky elektromagnetického přístroje
L_M indukčnost elektromagnetického přístroje
T tranzil

Tranzil omezuje přepětí od určitého prahového napětí, přičemž tato hodnota je pro tranzil udávána. Z četnosti spínání, příkonu, a velikosti přepětí je dimenzován tranzil výkonově. Při zkouškách v MEP Postřelmov, a.s. byl použit tranzil 400 V; 1,5 kW. (Pro menší výkonové řady elektromagnetických přístrojů U_N ≤ 230V; P_N < 50 W je však předimenzován.) Výpočty jsou uvedeny v odborné literatuře, popř. v katalogích těchto prvků.

Každá ochrana zvětšuje dobu odpadu, u použití s tranzilem je to ale pouze o cca. 10 % více.

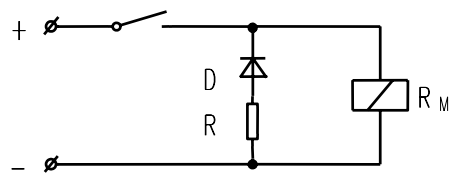
Výhodou ochrany s tranzilem je, že omezuje (stane se vodivým) od spínacího napětí tohoto prvku.

Nevýhodou je, že při výkonovém přetížení s následkem destrukce dochází k trvalému vedení tranzilu, tzn. dochází k přemostění vinutí. Ochrana obousměrným tranzilem se dá použít pro ochranu proti přepětí i pro střídavé napájení.

b) Ochrana proti přepětí s diodou a odporem

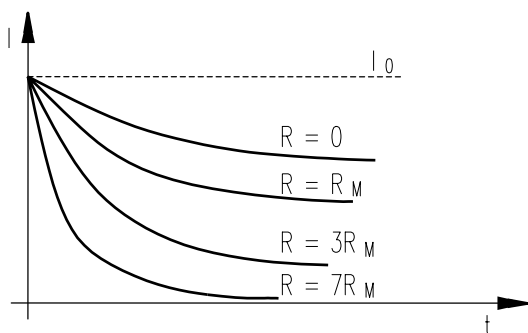
Využití pouze u stejnosměrných elektromagnetických přístrojů a stejnosměrných elektromagnetů s usměrňovačem (pro střídavé napájení). Ochrana proti přepětí je vždy připojena paralelně k cívce elektromagnetického přístroje.

D ... ochranná dioda
R ... ochranný odpor

$$I_0 = \frac{U}{R_M}$$

$$I = I_0 \cdot e^{-\frac{(R+R_M) \cdot t}{L_M}}$$

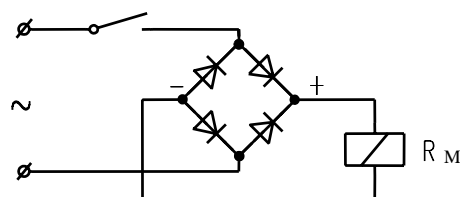

Obr. 9 Průběh zániku proudu (platí i pro přepětí)

Tento typ ochrany proti přepětí ovlivňuje dobu odpadu, přičemž nejvhodnější varianta vychází pro ochranný odpor $R=7R_M$. Pro tuto hodnotu odporu se pak doba odpadu prodlouží přibližně o 40 % a napěťová špička se zmenší přibližně na 25 % max. hodnoty bez ochrany.

Výkonově je nutné dimenzovat diodu i odpor dle četnosti spínání, velikosti přepětí a odpínaného příkonu.

Zvláštním případem ochrany proti přepětí s diodou je použití usměrňovacího můstku pro střídavé napájení stejnosměrných elektromagnetických přístrojů:

Tento způsob ochrany proti přepětí odpovídá průběhu zániku proudu pro křivku s $R=0$, dle obr. 9. Doba odpadu se prodlouží přibližně o 200 % a napěťová špička se zmenší přibližně na 10 % max. hodnoty bez ochrany.

POKYNY PRO MONTÁŽ, OBSLUHU A ÚDRŽBU

• Montáž

Správná a pečlivá montáž elektromagnetů je nezbytným předpokladem jejich trvalé spolehlivé funkce v provozu. Pracovní poloha, pokud není uvedeno jinak, je libovolná. Doporučujeme volit polohu vertikální, která je z hlediska mechanické životnosti elektromagnetů nejvhodnější. Při montáži elektromagnetů je nutno dbát na to, aby délka šroubů v upevňovacích otvorech tělesa elektromagnetu nepřesáhla nejnižší přípustnou hodnotu vymezenou kótami v obrysových výkresech. Použití delších šroubů by mohlo vést k poškození vinutí elektromagnetu.

Není povoleno provádět dodatečné úpravy elektromagnetu (pokud toto není projednáno s výrobcem), jako např. vrtání děr, upevňování dalších součástí a pod. V případě potřeby pro zlepšení přístupu přívodních vodičů je možné otočení přívodního konektoru po 90° .

• Připojení

Jmenovité napětí zdroje musí odpovídat hodnotě uvedené na typovém štítku. Zvláštní pozornost je nutné věnovat také dimenzování přívodů z hlediska úbytků napětí, zejména při větší vzdálenosti elektromagnetu od zdrojové části.

V případě potřeby lze elektromagnety jistit pojistkami nízkého napětí dle ČSN EN 60269 dimenzovanými podle jmenovitého proudu elektromagnetu, daného podílem jmenovitého příkonu a napětí elektromagnetu.

U střídavých elektromagnetů, zvláště pro vyšší hustotu spínání, je žádoucí použití pojistek pro jištění motorových obvodů (je nutno brát ohled na záťahový proud).

• Údržba

U většiny elektromagnetů není třeba provádět údržbu (např. elektromagnety s kluznými pouzdry pro posuvný pohyb). Podle náročnosti provozu a pracovního prostředí se však doporučuje občas kontrolovat elektromagnety běžnou prohlídkou. Při prohlídce se elektromagnet zbaví nečistot na dosedacích a kluzných plochách, zkontroluje se dotažení všech šroubových spojů a připojení přívodních vodičů.

ÚDAJE PRO OBJEDNÁVKU

Pokud není stanoveno jinak je nutno uvést v objednávce následující základní údaje:

- Typ elektromagnetu
- Jmenovité napětí a druh (DC, AC)
- Zatěžovatel nebo způsob provozu

Speciální provedení

Zvláštnosti v provedení je možno sdělit v poptávce na dodávku elektromagnetu. Pro orientaci je vhodné použít předchozí všeobecné informace.